

Ühest roosa ümbrispaberiga raamatust

Algus lk 1.

Tõeline kujunduspäril kätkeb endas põnevut autorit, kes ei pelga tuua luulesse elemente räppmuusikast või internetitegelikkusest, kaotamata seejuures poeetilisust - Peeter Helme 29. jaanuari 2011 uue raamatu saatetutvustusest.

Helena luulet peab ise lugema - ei hakka allakirjutanu siin luulekriitikuks, et millisesse koolkonda (noored vihased kirjutavad naised või mõni muu) autor kuulub jne, aga lugemiseks julgen omalt poolt soovitada küll, ka neile, kes tekstist rohkem mõtet kui lihtsalt riimi otsivad.

Autor ise määratleb enda päritolu siiski mitte tartlase, vaid poolenisti muhulase ja poolenisti virumaalase. Raamatu nimi ja autori nimi koos moodustavad omamoodi põneva sõnamängu. Autori nimi kõlab ju

pigem või isegi paremini kui pseudonüüm (Jürgen Rooste märkus Helenaga kohtumiselt Kirjanike Liidu Musta laega saalis 16. veebruaril 2011), aga tegelikult on tegemist nõ autentse (kõlab ikka jubedalt) või ajaloolise Muhu perekonnanimiga, Läks juba natuke paremaks. (Lugu, mis mulle kunagi lapsepõlves selle nime juurde räägiti: nime soovija valinud endale küll ilusa saksakeelse perekonnanime valmis, aga kui siis selle tollase nõ nimekomisjoni ette jõudnud, mis oli küll vist vaid ainuisikuline, tulnud üle huulte vaid, et läks meelest ära. No kui läks, siis Läks. Ja nii see nimi kirja pandigi.)

Helena raamat valiti 2010. aasta 25 kauneima Eesti raamatu hulka. Tsiteerin 3. veebruari „Eesti Ekspressi“: 1956. aastal alguse saanud, kuid vahepeal soikunud ja 1998. aastal taas-

elustatud tava tõsta esile 25 trükitehniliselt ja kunstiliselt kõige tugevamat raamatut ei püüa asetada raamatuid paremusjärjestusse, vaid kõik veerandsada teost ning viis lasteraamatut on võrdselt eeskuju-likult kaunid. Võitnud trükised osalevad maailma kauneimate raamatute võistlusel Leipzigis, samuti eksponeeritakse valikut välismaistel raamatumessidel ning Eesti Rahvusraamatukogu koostab aasta kauneimatest raamatutest ka rändnäituse. Ja veel samast artiklist: Auhinnazhürii esimehele Tiit Hennoste teid suurimat rõõmu radikaalsed, eksperimenteerivad fantaasialennuga üllatavad kujundused. Samas tõdes ta, et nõnda julgeid kujundusi nagu liivapaberist kaanega Helena Läksi debüütluulekogu „Helena läks“ (kujundaja Valter Jakovski) oli vaid üksikuid.

Ja rahvusraamatukogu kodulehelt: Zhürii: Üllatav, robustsusele rõhuv liivapaberist must kaas ja roosa ümbrispaber koos põnevalt kujundatud sisuplo- kiga, kus toon-toonis värvi- kasutus ja lehe lõikamise loha- kust mängivad mustad servad loovad kontrastse terviku.

Tuli nii välja, et kirjutasin rohkem vormist ja vähem sisust, aga kellel nüüd huvi tekkis, leiab loodetavasti võimaluse raamatu lugemiseks või siis lihtsalt vaatamiseks - Helena raamat on mõlemi tarvitav.

Läheneva kevade ootuses, lootuses,

Anne Soo

P.S. Ja loodan, et Helena mulle seda kirjatükki pahaks ei pane ja ikka ise ka raamatut Muhusse tutvustama jõuab.

Vt ka www.nlib.ee/25-kauneimat-est-est-raamatut

Mõnevõrra ohtliku eriala inimene

13. märtsil peab oma 75. juubelit Muhu saarel Rootsivere külas Mihkli talus sündinud **Leiu Heapost**, kes on üks Eesti juhtivatest antropoloogidest, eesti antropoloogia alusepanijate Juhan Auli ja Karin Marki õpilane ja kaastööline. Teda on nimetatud viimaste kõrval ka Eesti kolmandaks suureks ja sealjuures kõige mitmekülsemaks antropoloogiks.

Leiu Heaposti vanematel oli viis tütart ja poeg. Poeg astus isa jälgedes, kuid selle pere kaunita nimedega imekaunid tütre: Luule, Leiu, Lehti, Laine ja Lilja, püüdesid kõik hariduse poole. Ilmselt ei ole Eestis palju selliseid peresid, kus kolm õde on omal alal üle riigi ja ka rahvusvaheliselt tuntud tegijad ning ka teised kaks on kõrgelt haritud ja oma erialal igati tunnustatud. Küll on hea, et sel ajal kui Mihkli *tüdrukud* olid noored, ei olnud sellist staariga mannekeenikultust nagu praegu, sest ka välimuse poolest oleksid nad kõik ajakirja kaanetüdrukuteks sobinud, aga

võib-olla oleks siis mõni eesti ühiskonna jaoks *tarblisem* asi tegemata jäänud.

Leiu nagu teistegi laste haridustee algas Piiri koolis ja sai jätkuda tänu Muhu kesk- kooli asutamisele. Selleks ajaks, kui Leiu selle kooli 1956. aastal lõpetas, oli kool kolinud naabersaarele ja tegutseb seal siiani Orissaare Gümnaasiumi nime all. Sõjajärgne aeg oli keeruline nii majanduslikult kui ideoloogiliselt. Ajal, mil jõulude pidamine oli keelatud, saadeti noored õpetajad kodudesse kontrollima, kuidas keelust kinni peetakse. Leiu oli põhjust eriti kontrollida, sest oli koolist tulles külma saanud ja haigena kodus. Selgus aga, et kontrolli- jad said nautida tõelist jõulu- sõitu aisakellade saatel ja kodudes saadi osa kaetud pühadelauast, kuhu õpetajaidki lahkesti kutsuti. Kontrollreidist osavõtjatele andis see suure- pärase võimaluse muhu elu- oluga tutvust teha. Medea Kõrv, tolleaegne õppeala- juhataja, sai sellest unustamatu

mulje, mida ta Leiule veel mitmekümne aasta järel suure soojusega meenutas. Pärast kooli lõpetamist töötas Leiu Tamse raamatukogu juhatajana. Suguvõsa kaudu päritud kunst- iandest hoolimata otsustas Leiu edasi õppida bioloogiat. Õed Luule ja Lehti valisid aga kunstnikutee.

Bioloogia õppimise kõrval oli Leiu aktiivselt tegev ka ülikooli kunstikabinetis ja kuulas huviga professor Voldemar Vaga kunstiajaloo kursust.

Antropoloogia on pärast Teist maailmasõda olnud riigikorrast sõltumata mõnevõrra ohtlik eriala. Kergesti võidakse ka praegu süüdistada rassismis. Stalini ajal vallandati Leiu õpetaja professor Aul. Tegemist oli põhimõttekindla teadlase ja sirgeseljalise härras- mehega. Kui tema käest küsiti, kas ta ütleb lahti oma senisest teooriast, vastas professor: „Mina ei saa tõest lahti öelda.“ Teaduste Akadeemia Bioloogia Instituudi asemel loodi Zooloogia ja Botaanika Instituut, et

inimese uurimist välistada. Ka Karin Mark oli sunnitud spetsialiseeruma esialgu zooloogiale. Õde Lilja pani tähele, et Leiu teaduskraadi kaitsmise ajal erinesid professorid Aul ja Silla teineteisest nagu õõ ja päev, kuigi Silla oli teadlasena igati tõsiselt võetav.

Ülikoolis õppides oli Leiu valmistunud pedagoogi elu- kutseks, millesse kursuse valdavalt meessoost enamus suhtus mõnevõrra halvus- tavalt. Ometi oli just Leiu see, kes kutsuti juba viimasel kursusel tööle zooloogia kateedrisse. Teha tuli kõike, aga esialgu sai põhiliseks tegevuseks õppetöös assisteerimise kõrval professor Auli ilmumas olnud teostele ohtrate illust- ratsioonide tegemine. Lisan- dusid praktikumid bioloogia üliõpilastega. Üliõpilaste arvestuste vastuvõtmine toi- mus juunikuus hommikuti kell 4, mil metsas ja looduses võis näha nii mõndagi. Raadi kalmis- tul olid ka teiste teaduskondade

Järg pöördel

Mõnevõrra ohtliku eriala inimene

Algus eelmisel lk-l.

üliõpilaste seas populaarsed pühapäevased jalutuskäigud linnulaulu kuulamiseks, mida ka Leiu on juhatanud.

Meelde jäävad on olnud ekspeditsioonid professor Auli ja Karin Margi uurimisrühmades kooliõpilaste uurimisel Eestis ja soome-ugri rahvaste antropoloogilisel uurimisel Volgamaal ja Lääne - Siberis, kus Leiu Heapost määras hantide, manside ja sürjakomide vererühmi. Nii kolleegide juhitud kui juubilar enda arvutatud ekspeditsioonid on toimunud veel Mari- ja Komimaale, Bashkiiriasse, Udmurtiasse, Taga-Karpatiasse (ungarlaste juurde), Vepsamaale ja Lätimaale. Hilisemad Ajaloo Instituudis läbi viidud ekspeditsioonid toimusid 1971-86 ka Eestis ja 1989. aastal Põhja-Venemaal Vologda oblastis Vene-Soome antropoloogilisel ühisekspeetsioonil koos venelaste, soomlaste ja rootslastega. Leiu Heapost on kogunud populatsioonigeneetilist materjali – mitmed vererühmad, PTC maitse tundmine, värvipimedus – 39 Eesti piirkonnas.

Kuigi kõikjal on uurijaid lahkelt vastu võetud, ei soovitanud kohalikud hantide ja manside juurde minna, kuna tegemist ei olnud ju „kultuurrahvastega”. Manside juures oli keelejuhiks mansi poeet Juvan Shestalov, kes rääkis karu peietest ja kohalikust pärimusest. Mansidega tekkis eriti hea kontakt, kui uurijad selgitasid, et ollakse sugulasrahvad. Ka geoloogidega olid head suhted. Nende käest sai delikatesskala, mida muidu serveeriti ainult Kremli. Kõige sügavam mulje jättis aga suursugune Obi jõgi, mis oli sealkandis ühtlasi ka ainuke kontakti- ja liikumisvõimalus. Kui Karin Markiga Obi jõel järgmisse kohta sõideti, mis kohalike jutu kohaselt oli väga lähedal, võttis see vähemalt kolm tundi aega. Kolme uurijat, keda peeti õdedeks, oli vastu võtmas kogu külarahvas, kes oli kogunenud jõe äärde posti, proviant ja külalisi

ootama. Uurijad olid oma retkedel ideoloogiaorganite valvsa jälgimise all. Iga kord oli esimene mure endast kohalikele võimuorganitele teada anda.

Ekspeditsioonidel juhtus nii mõndagi. Väga ere sündmus toimus teel Taga-Karpatiasse, kui õõbiti Leedumaal ühe lauda lakas. Öösel varises lagi magajate all sisse ja lakas viibijad kukkusid kõik loomade juurde, nagu filmis „Siin me oleme” peategelane. Õnnekombel ei saanud keegi viga.

1975. aastast alates on juubilar osalenud Soome-Ugri kongressidel. Kuigi Leiu Heapost on Mart Viikmaa sõnade kohaselt eestlaste süsteemse populatsioonigeneetilise uurimise rajaja, pääses ta alles 1989. aastal esimest korda iseseisvalt rahvusvahelisele konverentsile Lundi. Kuna sõiduvõimalus selgus alles viimasel hetkel, siis oli võimalik ainult stenditekkande tegemine ja sõnavõtuks oli aega vaid viis minutit. Vastuvõtt oli soe ja südamlük, kuigi esinejal läks erutusest meelest ära rootsi teadlase Lars Bekmani nimi, kelle töödega ta väga hästi kursis oli. Õnneks oli teistest peajagu pikem mees kohal ja sai ennast ise esitleda. Valdavalt lääne teadlastest auditoriumi jaoks oli arusaamatu, kuidas sellist tööd saab teha, kui puudub oma labor ja abilisteks on vaid oma õed ja mõned õpilased-üliõpilased. Teiste hulgas on Leiu abilisteks olnud ka praegune ajakirjandusinstituudi õppejõud Anu Pallas ja kirjanik Kauksi Ülle. Analüüsid tuli öösel ära teha, sest neid ei olnud kusagil säilitada ja keemikust õde Lilja oli ekspeditsioonidel nii hõivatud, et hakkas lõpuks „nurisema”, et tema ei näegi neid kohti, kus käiakse.

Leiu töid on avaldatud lisaks endisele Nõukogude Liidule veel Soome, Rootsi, Poola, Saksamaa, Ungari ja Belgia väljaannetes. Leiu läks nõukogude ajal veidi paremini kui tema õel Luulele, kelle kavandatud kostüümid leidsid rahvusvahelist tunnustust, kuid

Tõnu Leiu elutööle on eestlased tänaseks antropoloogiliselt üks mitmekülgsemalt läbiuuritud rahvas Euroopas.

kes ise ei pääsenud kunagi oma töödega koos välismaale.

Vestluses artikli autoriga avaldas juubilar arvamust, et hoolimata oludest, kus ei saanud reeglina tegeleda sellega, mis enda jaoks oli tähtis ja huvipakkuv, sai tema oma kandidaaditöö teema ise valida ja ka ära kaitsta. Takistused ilmsed alles kaitsmistulemuste kinnitamisel Moskvas. Kellegi arvates oli Leiu töö, mis käsitles eesti kooliõpilaste füüsilist arengut Tallinnas, natsionalistlik ja kitsarinnaline. Leiu läks aasta hiljem mingi asjatoimetuse pärast Moskvasse ja otsustas isiklikult järele pärida, milles asi. Kuigi teda oli hoiatatud, et ta ei saa sealt mitte midagi teada, oli vastuvõtt väga soe. Sm Kozlov esitas asjakohaseid küsimusi ja Leiu selgitas, et Siberi rahvad on antropoloogiliselt paremini läbi uuritud kui eestlased. Kui aga siberi laste järgi teha mingid valmisriiete tootmiseks mõeldud standardid, siis ei lähe need riided eestlastele selga jne. Sm Kozlov olevat seepeale öelnud: „Ma näen, et te olete aus inimene... mida „nema” ka sellest kõigest teavad.” Moskva Ülikooli professorilt Roginskilt ja teistelt vene teadlastelt oli

küsitud täiendavat kirjalikku arvamust Leiu töö kohta. Kõik olid üksmeelselt kiitvad, isegi ülistavad ja kandidaadikraad kinnitati kõrges komisjonis ära.

Tõnu juubilar elutööle on eestlased tänaseks antropoloogiliselt üks mitmekülgsemalt läbiuuritud rahvas Euroopas. Tema töödest ilmneb, et eestlaste seas võib eristada neli põhirühma: Läänesaarte, Lääne-Eesti mandriala, Kirde-Eesti ja Kagu-Eesti elanikud. Sealjuures on osa Lääne-Võrumaast ja Muhu oma naabritest erinevad. Muhulased sarnanevat geneetiliselt rohkem nimelt kirde-eestlastega kui saarlastega.

Ajaloo Instituudis töötades on Leiu Heapost tegelenud viimastel aastatel rohkesti paleoantropoloogiaga. Oma noorele kolleegile Raili Allmäele on juubilar paleoantropoloogia uurimisobjektide ehk siis muistsete inimjäänuste kohta öelnud: „Sa pead nende peale hästi mõtlema, neisse hästi suhtuma.” Küllap iseloomustab see kõige paremini juubilar: tema suhtumist nii uurimisobjektidesse kui oma töösse ja kogu inimkonda üldse.

Juhan Smuuli reisikiri „Dollarite maa“ (2)

Kadri Tüür

„Maailma maad ja rahvad“ oli ilmselt olemas enamikus eesti tollastes kooliraamatukogudes ning on tõenäoline, et õpilased seda maateaduse õppevahendina lugema pidid. Seda, et Smuul nimetatud koguteost tundis ja hindas, ilmneb ka „Jäises raamatus“. Kõige algul loetleb ta endaga kaasas olevad isiklikud asjad, nende seas kaheksa raamatut, millest üks kõige olulisem tundub olevat „Öös ja jääs“. Sealt on ta mitmeidki katkendeid kopeerinud „Jäisesse raamatusse“ (sh meeleoluka iseloomustuse pingviinide käitumise kohta!). Peale Smuuli surma tema viimasesse elukohta Meriväljale maha jäänud raamatukogu kohta koostatud loendis leidub teost „Öös ja jääs“ koguni kahel korral (tegu võib siiski olla ka kahe eri raamatuga; sama pealkirjaga on ilmunud ka muganduslik tõlge Nanseni polaartalvitumise reisikirjeldusest).

Siit võib pärineda ka soov kujutada oma reisi lennureisina ja mitte näiteks laevareisina, mis oleks ju Smuuli meremeheihalust arvestades samuti väga loogiline valik olnud. Oletades, et enne referaadi koostamist luges Juhan Smuul läbi suurema jao „Maailma maade ja rahvaste“ sisust, võib spekuloida, et „Dollarite maas“ on lendamise motiiv inspireeritud just „Öös ja jääs“ kasutatud erinevatelt autoritelt tõlgitud lendamiskirjeldustest jäiste lagendike kohal. Samuti leidub seal elav kirjeldus eskimote hülgejahist, mille vaba ümberjutustusena võib vaadelda Smuuli sarnast kirjeldust „Dollarite maas“.

Kui nüüd võtta ja täpsemalt võrrelda, mida kirjutatakse Ameerikast koguteoses „Maailma maad ja rahvad 5. ja 6. Dollaritemaa Anglo-Ameerika I-II“ ning mida kajastab Smuul, siis esineb tõepoolest olulisi kokkulangevusi nii vaatlusaluste kohtade järjestuses kui käsitletavates teemades. Samas aga on Smuuli lähenemine väga isikupärane, mitte sugugi ümberjutustav. Selles mõttes ei

ole tulemuseks kindlasti referaat, vaid pigem võib „Maailma maid ja rahvaid“ vaadelda kui inspiratsiooniallikat, mille põhjal VI klassi poiss Juhan Smuul on loonud täiesti iseseisvana käsitletava kirjatöö.

Koguteos algab Anglo-Ameerika üldiseloostusega: geoloogia, reljeef, kliima, kliimavöötmel, taimestik, loomastik, inimesed, immigratsioon, riiklus. Samuti räägitakse maareformist, põllumajandusest, Fordist ja tema autodest, majanduslikust heaolust. Majanduse iseloomustamiseks kasutatakse seal väljendeid „dollaridiplomaatiline välisekspansioon“ ja „veereva dollari maa“.

Smuulil on kirjatöö alguses märkimisväärselt palju deklaratiivseid iseloomustusi Ameerika kohta, nagu: „Ameerika on moodsaim ilmajagu. See on kõige vabam maa.“ „Ameerika on röövlite maa.“ „Muidugi, Ameerika on miljonäride ja miljardäride maa.“ Teksti edenedes sellised üldsõnalised hõiked kaovad; asemele tulevad ilusad mõtestatud ja hingesutatud looduskirjeldused.

„Maailma maad ja rahvad“ alustab Ameerika tutvustamist Suurest New Yorgist, kirjeldades põhjalikult ka pilvelõhkujaid. Sellesama teemaga

alustab Smuul ning teksti illustreerimiseks on ta kasutanud ajaleheväljalõikeid, mis kujutavad Empire State Building'ut, New Yorgi börsihoonet ja vaadet linnale sadama poolt.

Suurest Linnadealast käsitleb koguteos Detroiti ja Fordi autotööstust ning Chicagot ja sealseid tapamaju; samuti viljakaubandust. Samad teemad samas järjekorras esinevad ka Smuuli koolitöös – kuid ta on omalt poolt siiski ka pisut võrsta juurde lisanud. Nimelt soovib Smuuli minajutustaja pääseda kangesti suurtööstur Fordi enese jutule ning petab end uksest sisse, näidates ette mingi soovituskirja moodi dokumendi, „millele alla kirjutatud Jüri Rumm ja palju teisi“.

Edasi kulgeb nii koguteose kui Smuuli reisimehe tee Mississipi jõe, mille võimsust kiidavad mõlemad. Smuulil on lisatud ka ajaleheväljalõige „Ühendriikide aukartustäratava suurusega lahinglaevast „Tennessee““, mis vaevalt küll Mississipil sõitis, kuid seostub ilmselt laevanduse ja laevaehituse teemaga.

„Maailma maade ja rahvaste“ järgmisteks teemadeks on Kaug-Lääs ja selle asunikud, sh bandiidid, samuti neegrisküsimus. Huvitaval kombel Smuul neegri-teemat peaaegu üldse ei puuduta, küll aga leidub

tal üks üsna ksenofoobiline märkus „röpase juudi“ kohta.

Bandiidid seostuvad hästi Smuuli kangelase kõrvalepõikega Mehhikosse, mis tundub muust jutust pisut irdu kiskuvat. Aga ka „Maailma maade ja rahvaste“ viiendasse, Anglo-Ameerikat käsitlevasse jakku on trükitehnilistel põhjustel lisatud Mehhikot käsitlev peatükk. Võib ju olla, et Mehhiko episood ongi Smuulil lisatud selleks, et näidata, et õpilane kogu teose tõepoolest kaanest kaaneni läbi on lugenud!

Edasiseks teemaks on mõlemas allikas Kaljumäed ja sealne loodus. Smuul on lisatud omalt poolt mõned päris ilusad looduskirjeldused, milles ilmekalt avalduvad tema kirjanduslikud kalduvused. Neist kirjeldustest vilksavad läbi kaks Smuuli hilisemas kirjanikuarjajäriski olulist maastikku – Atlandi ookean ja ääretud jää- ja lumeväljad. Mõlemad on ta mitut puhku kirjeldanud oma hilisemates „päris“ teostes – näidendis „Atlandi ookean“, „Muhulaste imelikes juhtumistes“ ja „Mere-mehe Murkas“, iseäranis aga „Jäises raamatus“ ja muidugi mitmetes luuletustes. Järgnevalt näide Smuuli Kaljumägedekujutusest:

„Hommi. Päike tõusis hiiglamändide tagant. Lumised mäetipud särasid ja võimsad varjud roomasid, haarasid hiigla maalatakad ja jäid päikese kõrgemale tõusuga ikka väiksemaks.

Jalutasin kesk seda metsikult romantilist loodust. Tahtsin lähemalt vaadata neid suuri mägesid. Kesk võimsaid mägesid seisid hiigelmännid. Need olid krobedakoorelised, jämedatüvelised puuhiiglasid. Selle hiiglametsa ilu seisis mitte elus, vaid surmas. Võimsad puuhiiglasid, mida juba ammu söönud seest mädanemine, on seisnud aastakümneid püsti ilma okkadeta.”

Lõpuosa ilmub järgmises Muhulases.

Juhan Smuuli leeripilt 24. juunist 1940 Põide kirikus. Juhan seisab kõige paremal.

Muhu Muuseum

Muistsed muhulased pajatavad

Aleksander Paas, jutustamise ajal 76-aastane (1958), olnud Piiri algkooli õpetaja

Kitsekamber

Kitsekamber oli Üügu pangal Anduvälja talust Nõmmküla poole. Seal oli suurest pangast mere poole üks pangatükk, mis seest õõnes. Ülal suurel pangal oli kitsekambri kohal tuuleveski. Praegu vist seda kambrit pole, sest ehituskivide hankijad lõhkusid Üügu panka. Kitsekambri kohta käivad mitmesugused jutud. Kits olevat kõueilmaga sisse hüpanud ja pole enam välja saanud. Olen seda Anduvälja rahva käest kuulnud.

Mustamardi mägi

Minu teinepool rääkis, et seal olnud hirmus palju tonta. Keegi ratsanik, kohalik küla-mees, oli mäe veerult alla kukkunud ja seal surma saanud. See olevat Must Mart olnud. Lapsed olid seal kartnud, ju siis Must Mart olla hirmutajaks olnud. Kui mu naine laps olnud, käinud seal karjamaal loomi vaatamas, oli kartnud. See ongi jube koht Igaküla arus: järsk tõus, all Mustamardi mäe alune – soine koht.

Mõistatusi

Olga Vinkel, jutustamise ajal 44-aastane, elas Saaremaal Võhma külas, kuhu tuli naaberküllast Kavandist:

- Üks hiir, kaks saba?
(ise pätt ja paelad taga).
 - Vanamees nurkas, raudhambad suus? (Vokk)
 - Põrsas jookseb, põnn tõuseb? (Vokipool)
 - Ora ees, käärid taga, kera keskel? (Pääsuke)
 - Nui ees, vääs järel, hiirekelder keskel? (Kass)
 - Hobu ohjata, mees piitsata, tee tolmuta? (Laev merel)
 - Valuta vingub, käsita ki-sub, jaluta jookseb? (Tuul)
- Kogunud **Piia Vinkel** 11-aastasena (1958)

Vanu pilta Muhust

Piiri kooli suusamatk 1960

17. veebruaril 1960 asus Piiri kooli II pioneerirühm pioneerijuhi Enda Naaberi ja õpetaja Silvi Metsa juhtimisel suusamatkale. Suusamatkast koostati meeleolukas album „Jäljed lumel”, mis praegu asub Muhu Muuseumis. Albumis on suusamatkast osavõtjate nimekiri ja andmed matka kohta, mis kestis kaks tundi. Selle jooksul läbiti umbes 8 km Piiri metsas.

Matka ajal oli kena talveilm 4-kraadise külma, kerge tuulekesega. Lume paksuseks on märgitud 30 cm. Matka eesmärgiks oli loomade jälgede tuvastamine ja mõõtmine. Pildil (ülal) tuvastab Enda Naaber neid pioneerijuhi käsiraamatu abil. Märgati vaid rebase, orava, jänese, koera ja hiire jälgi. Milline elu siis Muhus oli: ei ühtegi kitse, siga ega põtra, ilvesest ja hirvest rääkimata.

Matka kulminatsioon oli kahtlemata lõkke süütamine. Selleks tuli aga puu otsa ronida. Jääb lugeja mõistatada, miks. Pildil on puu otsas Karita Vokk, kellest Hillar Saat pilti teeb.

Matk algas ja lõppes kooli-

maja juures. Kaasas oli vähemalt kaks fotoaparaati, kuigi pilditegijaid oli neli. Ära on mainitud Andi Palu ja Ats Pallas, aga fotodel on dokumenteeritud ka Hillar Saat ja Jüri Peremees, kes parasjagu pilti teevad. Tublid matkajad olid veel Raivo Vokk, Arvo Pink, Vladimir Veiler, Inge Kolu, Maire

Lahke, Eda Väärtnõu, Anne Pallas, Peeter Abe ja Uno Lember.

Albumis on matka täpne marsruut. Huvitav oleks teada, kui paljude loomade jälgi tänapäeval samasuguse matka ajal võiks näha ja kui palju pilte teha?

Eda Maripuu

Credit24 Rahvaliiga kuulutab välja konkursi võrkpalliväljakute rajamiseks üle Eesti

Nelja nädala jooksul saab esitada avaldusi oma kogukonna võrkpalliplatsi rajamiseks või korrastamiseks. Konkursi Võrguplatsid korda! taotlusvormi ja osalustingimused leiab aadressilt www.volley.ee/vorguplatsidkorda. Täidetud dokumendid ja lisad tuleb saata hiljemalt **31. märtsiks 2011** e-posti aadressile rahvaliiga@hotmail.ee. Tulemused tehakse teatavaks 15. aprillil 2011.